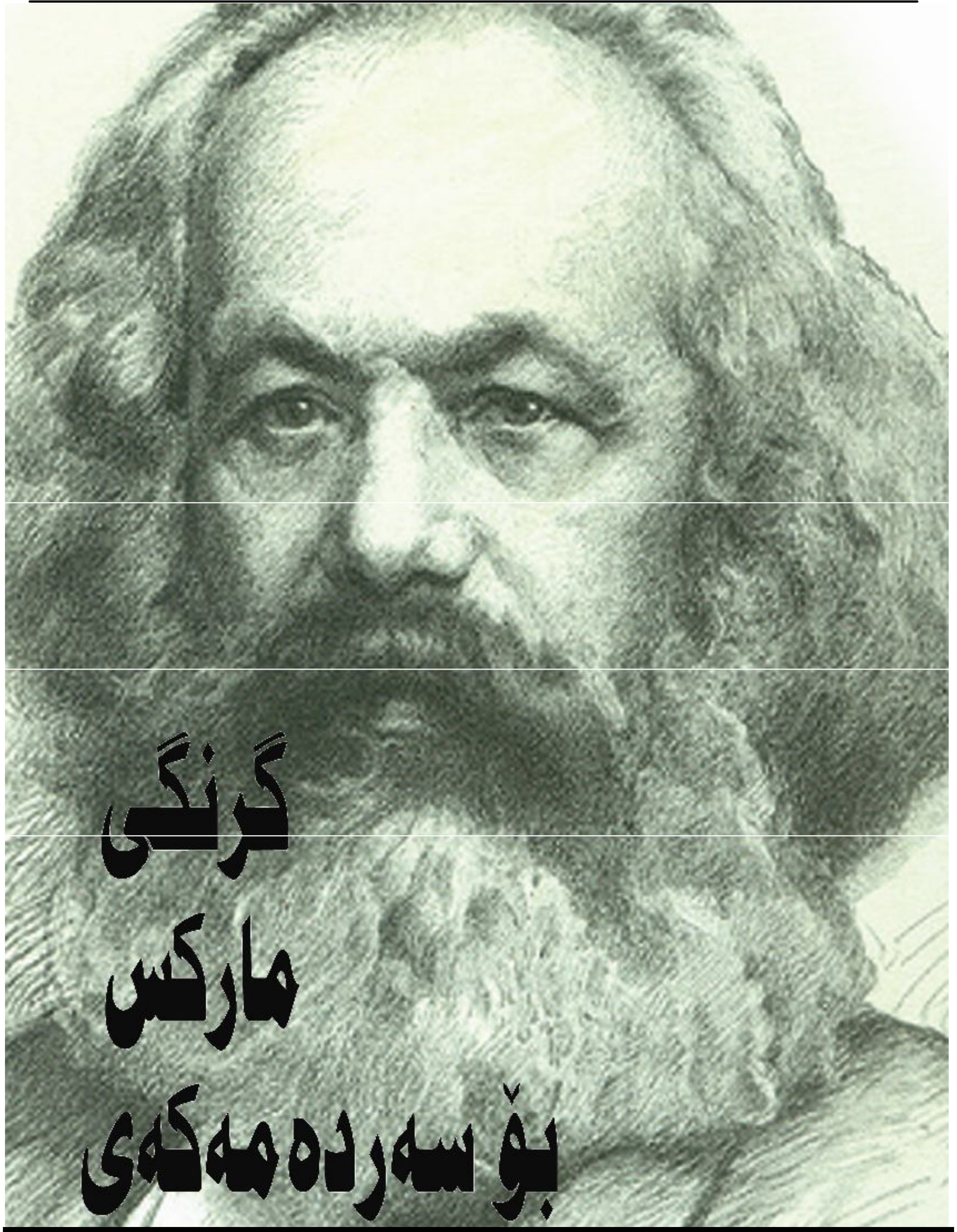

گرنگی مارکس بۆ سەردەمەکەی

(150) ساڵ دوای کتێبی گروندریسە

گفتوگۆی نێوان ئێریك هۆبسباوم‌و مارچێللۆ مۆستۆ

وەرگێرانی لەئینگلیزییەوە: جەمال موحسین

ئێریك هۆبسباوم (ئێ .هۆ) بەیەكێك لەمەزنترین مێژووناسە زیندووەكان دائەنرێت، سەرۆكی كۆلێژی بێركبێكە لەزانكۆی لەندەنو پرۆفیسۆری فەخریە لەقوتابخانە نوێ بۆ لێكۆڵینەوەی كۆمەلایەتی (لەنیویۆرك)، چەندین نووسراوەو كتێبی هەیە لەوانە سیانەیەكەی سەبارەت بە "سەدەی نۆزدەیەكی درێژ" كەبریتین لە (چاخی شۆڕش لەئەوروپا لە (□□□□-□□□□) لە (□□□□) دانووسراوە، چاخی سەرمایە (□□□□-□□□□) لە (□□□□) دانووسراوە، چاخی ئیمپراتۆریەت (□□□□-□□□□) لە (□□□□)دانووسراوە، كتێبی چاخی توندڕەویەكان سەردەی بیستەمی كورت (□□□□-□□□□) لە (□□□□) دانووسراوە.

مارچیللۆ موستۆ (م . م) نووسەری كتێبی گروندریسەی ماركس (بنەماكانی رەخنە لە ئابووری سیاسی) چاپكراوی (رۆوتلیج لەندەن-نیویۆرك □□□□).

* مارچیللۆ مۆستۆ:

پرۆفیسۆر هۆبسباوم دوو دەیەیە دوای (□□□□) لەكاتێكدا كەكارل ماركس بەتەواوەتی بەفەرامۆشی سپێردرابوو، وا هاتۆتەوە مەیدان، دوای ئازادبوونی لەو گەردو تۆزەی كەلەیەكێتی سۆڤیەت بەسەریدا درابوو، كۆتو بەندی "ماركسیزم-لینینیزم"، لەم ساڵانەی دواییدا نەك تەنها گرنگیەكی فیكری بەدەستهێنابوو لەرێی سەرلەنوێ لەچاپدانەوەی بەرهەمەكانییەوە، بەڵكو بووبووە جێگەی فۆكەس لەزۆر لایەنەوە، هەروەك چۆن لەڕاستیدا گۆڤاری فەرەنسی نوڤێل ئۆبسێڤاتۆغ (Nouvel Observateur) لە (□□□□)دا ژمارەیەكی تایبەتی خۆی لەژێر ناوی (كارل ماركس بیرمەندی هەزارەی سێیەم؟) دا پێشكەشكرد، ساڵێك دوای ئەو، لەئەڵمانیا لەراپرسیەكی تەلەفزیۆنی زێد. دی . ئێف (ZDF)دا بۆ دەرخستنی ئەوەی كێ گرنگترین ئەڵمانی هەموو سەردەمەكانە، زیاتر لە (□□□□□□) هەزار بینەر دەنگیاندا بەماركس، ئەو لەپۆلێنی گشتیدا سێیەمین كەسبو لەخانەی "گرنگیی سەردەم"دا بەیەكەمین كەس ناوی هات، دواتر لە ساڵی (□□□□)دا هەفتەنامەی دارشپیگل (Der Spiegel) وێنەكەی ئەوی لەژێر ناونیشانی "ئارمایەی گەڕاوەتەوە" لەسەر بەرگەكەی دانابوو، لەكاتێكدا گوێگرانی بەرنامەی "لەسەردەمی ئێمەدا" ی كەناڵی (□)ی رادیۆی (بی بی سی) ماركسیان وەك مەزنترین فەیلەسوف هەڵبژارد.

لەدواترین گفتوگۆیەكتدا لەگەڵ ژاك ئاتالی ، بۆ بەتەوسەوە باست لەوەكردووە كە"ئەوە سەرمایەدارانن كەزیاتر لەهەر كەسێكی تر دووبارە ماركسیان كەشفكردۆتەوە"وباست لەبەم دوواییانە ماركسم خوێندۆتەوەو حەقیقەتێكی ناخۆش لەقسەكانیدا هەیە"، بەبڕوای تۆ هۆكاری ئەم زیندووبوونەوەیە، كەهەرچەندە لاوازو نارۆشنە، چییە؟ ئایا بەرهەمەكانی زۆرتر لەلایەن پسپۆڕانو رۆشنبیرانەوە جێگای بایەخە كەلەكۆرسی زانكۆكاندا وەك كلاسیكێكی مەزن بۆ بیروڕا مۆدێرنەكان ئەخرێتە پێش چاو كەهەرگیز نابێ لەیاد بكرێ؟ یان ئایا ئەكرێ هاوكاتیش لەڕووی سیاسییەوە "داواكردنێكی تازە بۆ ماركس: لەداهاتوودا بكرێ؟

- ئێریك هۆبسباوم:

لەدنیای سەرمایەداریدا بێگومان بایەخدانی گشتی بەماركس زیندووبۆتەوە، هەرچەندە رەنگە هێشتا ئەمە بەمجۆرە نەبێ لەنێو ئەندامانی تازەی ئەوروپای شەرقی لەیەكێتی ئەوروپادا، ئەم زیندووبوونەوەیە بەهۆی ئەو راستییەوە خێرایی پەیداكرد كەیادی (□□□) ساڵەی بلاوكردنەوەی مانیفێستی حزبی كۆمۆنیست، هاوكات بوو بەتایبەتی لەگەڵ ئەزمەیەكی ئابووری جیهانی خەمناكدا لەجەرگەی ئەو ماوەیەدا كەجیهانگیری بازاڕی ئازاد بەخێراییەكی بێوێنە لەچووە پێشەوە، ماركس لە (□□□) ساڵ لەوەو پێشەوە لەسەر بنەمای لێكدانەوەكانی بۆ "كۆمەڵگای بۆرژوازی) پێشبینی سروشتی ئابووری جیهانی لەسەرەتاكانی سەردەی بیستویەكدا كردبوو، ئەو جێگەی سەرسوڕمان نییە كەسەرمایەداری زیرەك، بەتایبەتی ئەوانەی لەكەرتی ماڵی جیهانگیردان كەوتبێتنە ژێر كاریگەریی ماركسەوە، چونكەئەوان بەزورەت زۆر بەئاگاتر بوون لەكەسانی تر، سەبارەت بەسروشتو ناجێگرییەمانی ئابووری سەرمایەداری كەخۆیان بەگەڕیان خستووە، بەهۆی شكستی پرۆژەی سۆسیال-دیموكراتەوە، لەزۆربەی ولاتانی باكوری ئەتلەسی

له (□□□□)کانداو روو وەرگێڕانی حکومەتە قەومیـــیەکـان بەرەو ئایدۆلـۆژی بازاڕی ئازاد، هەروەها بەهۆی رووخانی ئەو سیستمە سیاسیو ئابووریانەی ئیدعای ئەوەیان ئەکرد ئیلـهـام لـەمارکسو لینین وەرئەگرن، زۆربەی رۆشنبیرانی چەپ نەیان ئەزانی چی لـەمارکس بکەن، ئەوانەی لـەژێر ناوی "بزوتـنـەوە کۆمەلاّیەتیە نوێکان"دا کاریان ئەکرد، بۆ نموونە فیمینیزم، یان پەیوەندییەکی مەنتقییان نەبوو بەئەنتی-کاپیتالیزمەوە(هەرچەندە رەنگە وەك فەرد ئەندامەکانیان ئەو پەیوەندییان هەبووبێ) یـان تەحەدای باوەڕیان بەبەرەوپێشچوونی بێکۆتایی بـەکـۆنـترۆڵـی ئینسان بەسەر سروشتدا کردووە، بـاوەڕێـك کـەهـەردووك سەرمایەداریو سۆسیالیزمی تەقلیدی تیایدا بـەشـداربـوون، لەهەمانکاتدا "پرۆلیتاریـا" بـەهـۆی پـەرت پـەرت بـووو پوکاندنەوەوە لەو سیفەتەی داتەکێنرابوو کەیەکەی مێژوویـی مارکسە بۆ ئالوگۆڕی کۆمەلاّیەتی، مەسەلـەکە بـۆ زۆربـەی بزوتنەوە رادیکالە باوەکانیش بەهەمانشیوەیە کە حەرەکاتێکی راستەوخـۆیـان لاپـەسـەنـدبـووە کـەبـەزەرورەت پشـتـی بەخوێندنەوەو لێکدانەوەی تیۆری نەبەستووە.

بەدلـنیاییەوە ئەمە بەو مانایە نیـە کەمارکس بەبیرمەنـدێـکـی کلاسیکی گەورە دانەنرێ هەرچەندە لـەبەر چەند هۆکارێکـی سیاسی، بەتایبەتی لـەولاّتانێکی وەك فەرەنساو ئیـتـالـیـا کـە سەروەختێك ئەحزابی کۆمۆنیستی بەهێز هەبووە، دژایەتییەکی سۆزدارانەی فیکری بـەرامـبـەر بـە مـارکـسو شـیـکـارە مارکسیستیەکان کراوە، ئەمەش لـەوانەیە لـە (□□□□)کان و (□□□□)کاندا لـەبەرزترین ئاستیدا بووبێ، ئێستا نیشانەکـانـی تەواوبوونی ئەو هێرشانە هەیە.

*** مارچێللۆ مۆستۆ**

مارکس بەدرێژایی ژیانی لێکۆلـەرەوەیەکی بیرتیژۆ ماندوو نەناس بووە، **کەلـەهەر** کەسێکی تری سەردەمی خۆی باشـتر **بەرەوپێشچوونی سەرمایەداری لـەئاستێکی جیهانیـدا دەرك کردووەو لێکداوەتەوە، لـەو دەرکـی لـەوەی کـردووە کەلـەدایکبوونی ئابوورییەکی نێونەتەوەیی جیهانگیر لـەهەناوی شێوازی بەرهەمهێنانی سەرمایەدارییدایەو پێشبینی ئەوەیکردووە، کەئەم پرۆسەیە نەك تەنها ئەو گەشەو ریفاهە کەتیۆریسیۆنو**

ئێریك هۆبسباوم

سیاسەتەداوە لیبراڵەکان خۆیانی پێـوە **بالەدەن، بگرە ململانێی توندوتیژو قـەیـرانـی لـابـووریو** ناعەدالـەتی کۆمەلاّیەتی لـەئاستێکی **فراواندا** بەشوێن خۆیـدا **لەهێنێ، لەم دەیەی دواییدا قەیرانی مالـیـمـالێ لـەئـاسـیـای رۆژهەلاّت بینی کەلـەهاوینی سالّی (□□□□)دا دەستـپێکرد، قەیرانی** ئابووری **لـەئەرجەنتین** لـەسالّەکانی (□□□□-□□□□)و لـەسەرووی هەمووشیانەوە قەیرانی زۆرن گەنەمتی (□□□□) **ەوە لـەئەمریکا دەستـپێکردو ئێستا بۆتە گەورەترین قەیرانـی مالّی دوای شەڕ، کەوایە ئایا راستە گەر بلێین کەگەڕانەوە بۆ گرنگیدان بەمارکس لـەهەمانکاتدا پەیوەستـە بـەقـەیـرانـی کۆمەلگای سەرمایەداریو هەروەها توانای هەمیشەیی خۆیەوە بۆ روونکردنەوەی ناکۆکییە ریشەییەکانی دنیای ئێستا؟**

- ئێریك هۆبسباوم

ئەوەی کەسیاسەتی ئاینـدەی چـەپ دووبـارە ئـیـلـهـام لـەشیکارکانی مارکس وەرئەگرێتەوە، هـەروەك بـزووتـنـەوە کۆمۆنیستیو سۆسیالیستییەکانی کۆن، پـەیـوەنـدە بـەوەی کەچی بەسەر سەرمایەداری دنیادا دێت، بەلاّم ئەمـە تـەنـهـا بەمارکسەوە پەیوەست نییە، بەلـکو پەیوەندی بەچەپیشەوە هەیە

ئێریك هۆبسباوم

وەك ئایدۆلۆژیو پرۆژەی سیاسی وابەستە بەوەوە هەروەك تۆ بەدروستی وتت، مادام گەڕانەوە بۆ گرنگیدان بەمارکس بەفراوانی، من ئەڵێم بەشێوەیەکی سەرەکی، پەیوەندە بەقەیرانی ئێستای کۆمەڵگای سەرمایەداریەوە، ئاسۆیەکی ئومێد بەخشتر هەیە وەك لەساڵی نەوەدەکان.

ئەم قەیرانە ماڵیە جیهانییەی ئێستا، کەرەنگە ببێتە دارمانێکی ئابووری لەئەمریکا، دەرخەری شکستی تیۆلۆژی بازاڕی ئازادی ناکۆنترۆڵکراوی جیهانییەو تەنانەت حکومەتی ئەمریکا ناچار ئەکات، چەند ڕێوشوێنێکی گشتی بۆ خەڵك بگرێتەبەر کەلەساڵی (□□□□) بەدواوە فەرامۆشیکردبوون، فشاری سیاسی هەرئێستا ئیلتیزامی حکومەتە خاوەن ئابوورییە نیولیبراڵەکانی بۆ جیهانگیری ناکۆنترۆڵکراو، نامەحدودو ناڕێکخراو لاوازکردووە، لەهەندێك حاڵەتدا (بۆ نموونە چین) ئەو نایەکسانیو ناعەداڵەتییە فراوانەی بەهۆی ئاڵوگۆڕ بەرەو ئابووری بازاڕی ئازادەوە هاتونەتە ئاراوە کێشەی گەورە بۆ سەقامگیری کۆمەلایەتی دێنێتە پێشەوەو تەنانەت لەئاستی بەرزی حکومەتیشدا گومان دێنێتە کایەوە .

ئەوە رۆشنە کەهەر "گەڕانەوەیەك بۆ مارکس" لەبنەڕەتدا گەڕانەوەیە بۆ لێکدانەوەکانی ئەو بۆ سەرمایەداریو جێگاو ڕێگاکەی لەئاڵوگۆڕی مێژوویی بەشەریەتدا لەنێو ئەو لێکدانەوانەشدا لەسەروو هەموویانەوە شیکاری ئەو بۆ ناسەقامیگری مەرکەزی بەرەوپێشچوونی سەرمایەداری کەلەڕێی قەیرانی ئابوورییەوە هەرماوە جارێك تووشی ئەبێو بوعدی سیاسیو کۆمەلایەتی بەخۆیەوە ئەگرێت، هیچ مارکسیستێك بۆیەك دەقیقەش نابێ پێیوابێ، گوایە سەرمایەداری لیبراڵی بۆ هەمیشە خۆی جێگیرکردووە، هەروەك ئایدۆلۆژیستە نیولیبراڵەکان لەساڵی (□□□□)دا باسیان لێنەکرد، گوایە مێژوو کۆتایی پێهاتووە، یان گوایە ئەتوانرێ سیستمێکی کامڵو کۆتایی بۆ پەیوەندییەکانی ئینسان دابنرێ.

*مارچیلۆ مۆستۆ

پێتوانییە کەلەگەر هێزە سیاسیو فیکرییەکانی چەپی جیهانی، کەلەپەیوەند بەسۆسیالیزمەوە لەسەدەی تازەدا خۆیان خستۆتە ژێر پرسیارەوە، ئینکاری لەئەفکارەکانی مارکس بکەن ڕێبەرێکی بنەڕەتی بۆ شیکردنەوەو گۆڕانی واقعیەتی ئەمڕۆ لەدەست ئەدەن؟

ـ ئێریك هۆبسبام

هیچ سۆسیالیستێك ناتوانێ ئینکاری لەئەفکارەکانی مارکس بکات مادام باوەڕی ئەو بەوەی کەئەبێ سەرمایەداری لەلایەن شێوازێکی تری کۆمەلایەتییەوە بەشکست بکێشرێ، نەك لەسەر بنەمای ئومێد یان حەزەوە، بەڵکو لەسەر تەحلیلی جدی بۆ بەرەوپێشچوونی مێژووییەوە بنیاتنراوە، بەتایبەتی لەسەردەمی سەرمایەداریدا، پێشبینی راستەقینەی ئەو کەسەرمایەداری ئەبێ بەسیستمێکی پلان بۆ دارێژراو کەلەلایەن کۆمەڵەوە بەڕێوە ئەبرێ جێگەی بگیرێتەوە هێشتا حەقانیەتی هەیە. هەرچەندە ئەگەر ئەو بەدڵنیاییشەوە

عونسورەکانی بازاڕی بەکەم گرتبێ، ئەو عونسورانەی کەلەهەر سیستمێکی دوای سەرمایەداریشدا ئەمێننەوە، هەرچەندە کەئەو ئاگایانە بێدەنگی کردبوو لەپێشبینیکردنی ئایندە، ناکرێ ئەو بەبەرپرسی ئەو شێوازانە دابنرێ کەئابووریە "سۆسیالیستییەکان"ی لە"سۆسیالیزمە مەوجودەکان"دا پێ ڕێکخرابوو، ئەوەندەی بەئامانجەکانی سۆسیالیزم ئەگەڕێتەوە، مارکس هەر تەنها بیرمەندێك نەبوو کە کۆمەڵگایەکی بێ چەوسانەوەو لەخۆبێگانەیی ئەویست، کۆمەڵگایەك کەتیایدا هەموو ئینسانەکان بەتەواوەتی ئەتوانن تواناکانیان پیادەبکەن، بەڵکو ئەو خواستانەی بەهێزتر لەهەر کەسێکی تر دەربڕیەو قسەکانی بەهەمان هێزی ئیلهامبەخشەوە ئەمێننەوە، بەهەرحاڵ مارکس وەك ئیلهامێکی سیاسی بۆچەپ ناگەڕێتەوە هەتا لەوە تێنەگەین کەنابێ نووسینەکانی وەك پرۆگرامی سیاسیو خاوەن ئۆتۆریتەو شتی لەو بابەتە مامەڵە بکرێن، یان وەك وەسفکردنێك بۆ هەلومەرجی واقیعی سەرمایەداری جیهانی، بەڵکو زیاتر وەك ڕێنوێنیەك بۆ شێوازی تێگەیشتنی ئەو بۆسروشتی پێشکەوتنی سەرمایەداری، ناتوانینو نابێ ئەوەشمان لەبیربچێ کەئەو پێشکەشکردنی تەواوەتی ئەفکارەکانی خۆی بەجێنەگەیاند بێجگە لەهەولەکانی ئەنگلسو کەسانی تر بۆ داڕشتنی بەشی دوو و سێی کتێبی سەرمایە لەرەشنووسەکانی مارکسەوە، هەروەك گروندروسە نیشانئەدات، تەنانەت سەرمایەیەکی تەواوکراویش تەنها بەشێکی پێکئەهێنا لەوەی مارکس خۆی هەیبوو ڕەنگە پلانێکی بێجەد بەئموحەوە بووبێ.

لەلایەکی ترەوە، مارکس ناگەڕێتەوە بۆ چەپ هەتاکو ئەو مەیلە باوەی کەئێستا لەناو هەڵسوڕاوە رادیکاڵەکاندا هەیە بۆ گۆڕینی ئەنتی سەرمایەداری بۆ ئەنتی جیهانگیری ماڵئاوایی نەکات، جیهانگیری وجودی هەیەو داروخانی کۆمەڵگای لێدەرکەیت؟، قابیلی گۆڕان نییە لەلێکردووە، ئەوەی ئەو رەخنەی لێگرتووە، ئەوەی کەئێمەش ئەبێ رەخنەی لێبگرین، ئەو جۆرە لەجیهانگیرییە کەسەرمایەداری بەرهەمی ئەهێنێت.

***مارچیلۆ مۆستۆ**

یەکێك لەنووسینەکانی مارکس کەزۆرترین سەرنجی لەنێو خوێنەرە نوێکانو رەخنەگراندا بۆ خۆی یەکەمین رەشنووسی رەخنەی مارکسە لەئابووری سیاسیو بەم پێیەش ئامادەکارییەکی سەرەتاییە بۆ کتێبی سەرمایە، گروندریسە چەندین ئەفکاری تێدایە سەبارەت بەچەند مەسەلەیەك کەمارکس لەهیچ شوێنێکی تری تەواوی بەرهەمەکانیدا باسی نەکردووە، بەڕای تۆ بۆچی ئەم رەشنووسانە یەکێکە لەنووسینەکانی مارکس کەبەردەوام لەهەر بەرهەمێکی تری زیاتر جەدەل ئەخولقێنێ، سەرباری ئەو راستییەی کەئەو رەشنووسانەی تەنها وەك کورتەیەك بۆ بناغەی رەخنەکانی لەئابووری سیاسی نووسیوە؟ هۆکاری مەتلوبیەتی لەو چییە؟

ـ ئێریك هۆبسباوم

بەڕای من گروندریسە کاریگەرییەکی فراوانی جیهانی بەسەر شانۆی فیکری مارکسیدا هەیە لەبەر دوو هۆکار کەپێکەوە پەیوەستن، ئەوەی کەئەوان هەتاکو ساڵەکانی (□□□□) کان چاپ نەکرابوونو، وەك تۆش ئەڵێی زۆر ئەفکاری تێدایە سەبارەت بەچەندین مەسەلە کەمارکس لەهیچ شوێنێکی تردا نەهاتۆتەوە سەری، بەشێکیش نەبوون لەو کۆمەڵە یاسا بەدۆگمکراوانەی کەلەمارکسیزمی ئۆرپۆدۆکسی جیهانی سۆسیالیزمی سۆڤیەتدا هەبوونو هێشتاش سۆسیالیزمی سۆڤیەت نەیئەتوانی فەرامۆشیان بکات، لەبەرئەوە ئەتوانرا لەلایەن ئەو مارکسیستانەوە بەکاربهێنرێ کە ئەیانویست رەخنە لە ئۆرپۆدۆکس بگرن، یان مەودای تەحلیلی مارکسیستی فراوان بکەنەوە بۆ گەڕانەوە بۆ تێکستێك کەنەتوانرابوو بەوە تاوانبار بکرێ کە هەڵگەڕاوەیە (هرطقی)، یان ئەنتی مارکسیستییە.

هەر لێرەوە چاپکردنەکانی (□□□□)کانو (□□□□) (پێش رووخانی دیواری بەرلین) بەردەوام مایەی جەدەل بوون، چونکە لەم رەشنووسانەدا مارکس زۆر مەسەلەی ورووژاندووە کەلەسەرمایەدا باس نەکراون، بۆ نموونە ئەو مەسەلانەی کەلەپێشەکی کتێبەکەی تۆدا، کەکۆکراوەی کۆمەڵە وتارێکی نووسیوە (کتێبی گروندریسەی کارل مارکس، بنەماکانی رەخنە لەئابووری سیاسی (□□□) ساڵ دوای ئەوە کەلایەن مارچیللۆ مۆستۆوە ئامادەکراوە).

*** مارچیللۆ موستۆ**

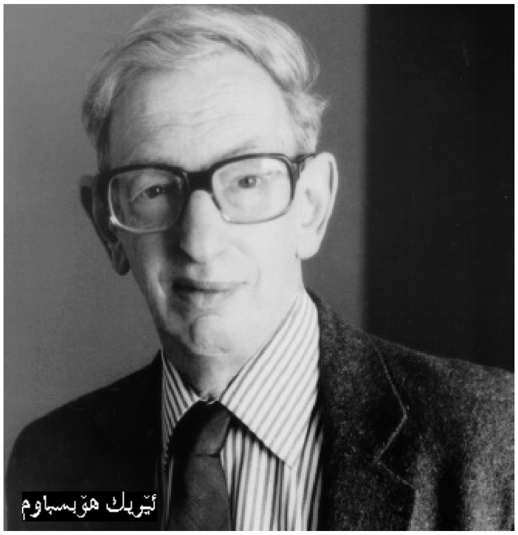
ئێریك هۆبسباوم

لەپێشەکی ئەم کتێبەدا (کەکۆمەڵە وتارێکن لەلایەن زۆر پسپۆڕی نێونەتەوەییەوە لەیادی (□□□) ساڵەی گروندریسەدا نووسراون) تۆ ئەڵێیت "رەنگە ئێستا کاتێکی گونجاو بێ بۆ گەڕانەوە بۆ دیراسەکردنی گروندریسە، کەمتر لەلایەن ئەفکارەکانی سیاسەتی باڵی چەپ لەنێوان ماوەی ئیتهامەکانی نیکیتاخرۆشۆڤ بۆ ستالین و رووخانی میکایل غۆرباچۆڤەوە بەرتەسك کراوە"، لەسەروو ئەوەشەوە بۆ تەئکید کردنەوە لەبەهای گەورەی ئەو تێکستە، باست لەوە کردووە کەگروندریسە تەحلیل و بۆچوونی تێدایە، بۆنموونە سەبارەت بەتەکنەلۆژیا، کەلێکدانەوەکانی مارکس سەبارەت بەسەرمایەداری لەسەدەی نۆزدە واوەتر ئەبات، بۆ سەردەمێکی کۆمەڵگا کەتیایدا بەرهەمهێنان چیتر پێویستی بەهێزی کاری زۆر نابێ، سەردەمی ئۆتۆمیزە بوون(بەئالەت بوون)، ئەگەری بێئیشی، ئاڵوگۆڕ لەبەخۆبێگانەبیدا لەو هەلومەرجەدا تاقە تێکستە کەبەجۆرێك لەهەندێك لەئاماژەکانی خودی مارکس سەبارەت بەئایندەیەکی کۆمۆنیستی لەکتێبی ئایدۆلۆژی ئەڵمانیدا واوەترە ئەڕوات، لەچەند وشەیەکدا، بەدروست بەعینوانی دەوڵەمەندترین ئاستی بیرکردنەوەی مارکس وەسفکراوە" لەبەرئەوە ئایا سەرئەنجامەکانی سەرلەنوێ خوێندنەوەی گروندریسە ئەبێ چی بن؟

- ئێریك هۆبسباوم

رەنگە چەند کەسێکی کەم هەبێ لەنووسەران و وەرگێڕکاران، کەزانیاری تەواویان هەبێ سەبارەت بەم تێکستە فراوان و زۆر قورسانە، بەڵام دووبارە خوێندنەوەی یان ئەسڵەن خوێندنەوەی ئەمڕۆی ئەو تێکستانە هاوکاریمان ئەکات بۆ دووبارە بیرکردنەوە لەمارکس بۆ جیاکردنەوەی تەحلیلی گشتی مارکس بۆ سەرمایەداری لەتەحلیلی تایبەت بەهەلومەرجی "کۆمەڵگای بۆرژوازی" لەناوەڕاستی سەدەی نۆزەهەمدا، ناتوانین پێشبینی ئەوە بکەین کەئیمکانی ئەوە هەیە لەم تەحلیلەوە چ ئەنجامێك بەدی بکەین، ئەوە نەبێ کەبەدڵنیاییەوە تێکڕا هاوڕا نابین سەبارەت بەو ئەنجامانە.

*** مارچێللۆ موستۆ**

دواپرسیار بۆچی گرنگە کەئەمڕۆ مارکس بخوێنینەوە؟

- ئێریك هۆبسباوم

بۆ هەر کەسێك کەئارەزووی هەیەو گرنگی ئەدات بەهزر، جا چ قوتابی زانکۆ بێ یان نا، ئەوە روشنە کەمارکس یەکێکە لەمێشکە فەلسەفی و شیکارە ئابووریی مەزنەکانی سەدەی نۆزدەو هەرواش ئەمێنێتەوە، هەروەها گرنگە کەمارکس بخوێندرێتەوە، چونکە ناتوانین لەم دنیایەی ئێستا تێیدا ئەژین تێبگەین بەبێ ئەو کاریگەرییەی کە نووسینەکانی ئەم ئینسانە لەسەر سەدەی بیست هەیبووە، لەکۆتاییشدا ئەبێ بخوێندرێتەوە، چونکە هەروەك خۆی نووسیبووی ئەم دنیایە ناتوانرێ بگۆردرێت هەتاکو لێی تێنەگەین، هەروەها مارکس وەك رێبەرێکی عەزیم ئەمێنێتەوە بۆ تێگەیشتن لەدنیاو ئەو کێشانەی کە رووبەڕوومان ئەبنەوە.

سەرچاوە: لەئۆکتوبەری ژمارە (□□)ی (□□/ □□/ □□□□)دا بڵاوکراوەتەوە.